

ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΘΕΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	
ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ		
Γενική	1. κτητική	Αἱ νῆες τῶν Ἀθηναίων (τα πλοία των Αθηναίων)
	2. του δημιουργού	Λόγος Δημοσθένους (λόγος που έγραψε ο Δημοσθένης)
	3. διαιρετική	Εἷς τῶν στρατηγῶν (ένας από τους στρατηγούς)
	4. της ύλης	Οἶκος λίθου (σπίτι από πέτρα)
	5. του περιεχομένου	Πλήθος δούλων (πλήθος από δούλους)
	6. της ιδιότητας	Παῖς δύο ἐτῶν (παιδί δύο ετών)
	7. της αξίας ή του τιμήματος	Ἄξιος ἐπαίνου (άξιος για έπαινο) Οὐσία τριάντα ταλάντων (περιουσία τριάντα ταλάντων)
	8. της αιτίας	Ἔνοχος κλοπῆς (ένοχος για κλοπή)
	9. υποκειμενική	Ὁ φθόνος τῶν ἀνδρῶν (ο φθόνος των ανδρών) Ἔριδες θεῶν καὶ θνητῶν (οι έριδες των θεών και των θνητών)
	10. αντικειμενική	Ἐπιμέλεια τῶν ἀγρῶν (φροντίδα των αγρών) Κενός ἐλπίδων (άδειος από ελπίδες) Ἐπιλήσμων τῶν ἀγώνων (ξεχνά τους αγώνες)
	11. συγκριτική	Ἀριστείδης ἐστὶ δικαιότερος ἡμῶν (ο Αριστείδης είναι πιο δίκαιος από εμάς)

ΓΕΝΙΚΗ

1. **Κτητική:** δηλώνει τον κτήτορα ενός προσώπου ή πράγματος.

Συνήθως εξαρτάται:

α. από επίθετα που δηλώνουν συγγένεια, φιλία ή έχθρα: οἰκεῖος, συγγενής, κοινός, ἱερός, ξένος, φίλος, ἐπιτήδειος, εὔνους, ἐχθρός, πολέμιος, ἴδιος κ.ά.

Οὗτος πολέμιος τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων ἦν (αυτός ήταν εχθρός της πόλης των Αθηναίων)

β. από αφηρημένα ουσιαστικά: ἀνδρεία, εὐσέβεια, σωφροσύνη, πραότης

Ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός (η αρετή του ανθρώπου)

2. **Δημιουργού:** δηλώνει τον δημιουργό ενός έργου ή την καταγωγή/συγγένεια. Συνήθως εξαρτάται από ουσιαστικά όπως: νόμος, ἔργον, λόγος, κατόρθωμα, ἔπος κ.ά.

Τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου (τα ἔργα του Ομήρου)

3. **Διαιρετική:** δηλώνει το σύνολο, μέρος του οποίου είναι ο προσδιοριζόμενος όρος. Εξαρτάται συχνά:

α. από λέξεις που δηλώνουν αριθμό ή ποσότητα

Εἰς τοσοῦτον κακίας ἦλθεν (σε τέτοιο σημείο κακίας ἔφτασε)

Τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος ἀπώλετο (το μισό από το στράτευμα χάθηκε)

β. από επίθετα ή επιρρήματα υπερθετικού βαθμού

Οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν (οι γηραιότεροι από τους στρατηγούς)

- Είναι η γενική ονόματος χώρας, η οποία προσδιορίζει όνομα πόλης ή χωριού που ανήκει στη χώρα αυτή.

Ὁρμίσαντο τῆς Χερσονήσου ἐν Ἐλαιούντι (ἀγκυροβόλησαν στον Ελαιούντα της Χερσονήσου)

- Με γενική διαιρετική συντάσσεται, επίσης, και το ουδέτερο γένος αντωνυμιών ή επιθέτων.

Εἰς τοῦτο θράσους καὶ ἀναιδείας ἀφίκετο (ἔφτασε σε τέτοιο σημείο θράσους και ἀναιδείας)

4. **Υλης:** δηλώνει το υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένος ο προσδιοριζόμενος όρος.

Στέφανος ἐλαίας (στεφάνι ελιάς)

Νομίσματα χρυσοῦ (νομίσματα χρυσού)

Ἐξήκοντα τάλαντα ἀσήμου ἀργυρίου (εξήντα τάλαντα άκοπο ασήμι)

5. **Περιεχομένου:** δηλώνει το είδος που εμπεριέχεται στον προσδιοριζόμενο όρο. Συναντάται συνήθως με περιεκτικά ονόματα, όπως: πλήθος, ἀγέλη, ἔθνος, δῆμος, βουλή, λαός, ὄχλος.

Ἀγέλη βοῶν (αγέλη βοδιών)

Τὸ πλήθος τῶν νεῶν (το πλήθος των πλοίων)

6. **Ιδιότητας:** δηλώνει μέγεθος, ηλικία, χρόνο και αξία. Συνήθως συνοδεύεται από προσδιορισμούς αριθμητικών.

Παῖς τριῶν ἐτῶν (παιδί τριών ετών)

Τείχος ὀκτώ σταδίων (τοίχος οκτώ σταδίων)

7. **Αξίας ή τιμήματος:** δηλώνει την υλική ή ηθική αξία του προσδιοριζόμενου όρου. Συνήθως εξαρτάται από τα επίθετα *ἄξιος, ἀνάξιος, ἀντάξιος, ἀξιόχρεως, ὠνητός, ὠνιος, τίμιος, ἄτιμος* και από επιρρήματα που έχουν την ίδια ρίζα: *ἀξίως, ἀναξίως.*

Ἄξιος ἐπαίνου (*ἄξιος επαίνου*)

Δόξα χρημάτων οὐκ ὠνητή ἐστι (*η δόξα των χρημάτων δεν αγοράζεται*)

Προσοχή: η γενική που εξαρτάται από τα επίθετα *ἄξιος, ἀνάξιος* και αναφέρεται σε πρόσωπα είναι γενική αντικειμενική και όχι της αξίας.

Περικλῆς ἄξιος μεγίστων τιμῶν ἦν (*ο Περικλῆς ἦταν ἄξιος των μεγαλύτερων τιμών*)

8. **Αιτίας:** δηλώνει την αιτία του προσδιοριζόμενου όρου. Με γενική της αιτίας συνήθως συντάσσονται:

α. τα ουσιαστικά *δόξα, μισθός, ὀργή, χάρις*

β. οι δικανικοί όροι *γραφῆ, δίκη, ἐγκλημα, εἰσαγγελία*

γ. τα επίθετα *αἴτιος, ἀναίτιος, ὑπαίτιος, ἔνοχος, εὐδαίμων, μακάριος, ὑπόδικος, ὑπεύθυνος*

γραφῆ ἀσεβείας (*καταγγελία για ασέβεια*), *ἔνοχος δειλίας* (*ἔνοχος δειλίας*), *ὑπόδικος φόνου* (*υπόδικος για φόνο*)

9. **Υποκειμενική:** δηλώνει το υποκείμενο της ενέργειας του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού.

Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων (*η νίκη των Ελλήνων*)

Ὁ πόλεμος τῶν Λακεδαιμονίων (*ο πόλεμος των Λακεδαιμονίων*)

10. **Αντικειμενική:** δηλώνει το αντικείμενο της ενέργειας του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού.

Ἡ μνήμη τῶν γεγονότων (*η μνήμη των γεγονότων*)

Ὁ πόθος τῆς πατρίδος (*ο πόθος της πατρίδας*)

Συντάσσονται επίσης και ρηματικά επίθετα παραγόμενα από ρήματα που παίρνουν αντικείμενο σε γενική.

Οἱ χρηστοὶ πολῖται ἐπιμελεῖς τῆς ἀρετῆς γίνονται (*οι ενάρετοι πολίτες φροντίζουν την αρετή*)

Συντάσσονται ακόμη τα επίθετα σε *-ικός*.

Τὸν στρατηγὸν δεῖ εἶναι ποριστικὸν ἐπιτηδείων τῷ στρατεύματι (*ο στρατηγός πρέπει να παρέχει τα απαραίτητα εφόδια στο στρατεύμα*)

Επίθετα που συντάσσονται με γενική αντικειμενική

Όσα δηλώνουν:

1. μνήμη, λήθη

2. επιμέλεια – αμέλεια, φειδώ – αφειδία

3. κυριότητα, εξουσία (και τα αντίθετά τους)

4. εμπειρία – απειρία, επιτυχία – αποτυχία

5. συμμετοχή, πλησμονή

6. χωρισμό, στέρηση, απομάκρυνση – απαιλαγή

7. διαφορά

11. **Συγκριτική:** δηλώνει το πρόσωπο ή το πράγμα με το οποίο συγκρίνεται ένα άλλο όμοιό του. Βρίσκεται κοντά σε επίθετα ή επιρρήματα συγκριτικού βαθμού και σε λέξεις με συγκριτική σημασία, όπως: *πρότερος, δεύτερος, ἕτερος, τόσοσ*

Πρότερος τοῦ λοχαγοῦ ἐπορεύετο (*πορευόταν πρώτος από το λοχαγό*)

Προσοχή

Οι γενικές κτητικές, διαιρετικές, ύλης, ιδιότητας και αξίας ως ετερόπρωτοι προσδιορισμοί δεν πρέπει να συγχέονται με τις αντίστοιχες γενικές κατηγορηματικές, οι οποίες είναι κατηγορούμενα σε γενική πτώση και εξαρτώνται από συνδετικό ρήμα.

Γοργίας ἐστὶ τῶν σοφιστῶν (γενική κατηγορηματική διαιρετική)
(ο Γοργίας είναι ένας από τους σοφιστές)

Γοργίας, ὁ μέγιστος τῶν σοφιστῶν, συνέγραψεν «Ἑλένης Ἐγκώμιον» (γενική διαιρετική) (ο Γοργίας, ο σπουδαιότερος από τους σοφιστές, έγραψε το Ελένης εγκώμιο)

ΠΙΝΑΚΑΣ 36γ

ΔΟΤΙΚΗ – ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ

	ΘΕΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Δοτική	<p>α. αντικειμενική</p> <p>Δηλώνει το αντικείμενο της ενέργειας του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού.</p>	<p>Ἐχθρὸς τῷ πλήθει (είναι εχθρικός με τον λαό)</p> <p>Ὠφέλιμος τῇ πατρίδι (ωφελεί την πατρίδα)</p> <p>Σύμφωνος τῇ γυναικί (συμφωνεί με τη γυναίκα)</p>
	<p>Επίθετα που συντάσσονται με δοτική αντικειμενική</p> <p>Όσα δηλώνουν:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ωφέλεια – βλάβη 2. φιλία – έχθρα 3. ευπείθεια, υποταγή 4. ακολουθία, διαδοχή 5. προσέγγιση, μείξη 6. ταυτότητα, ομοιότητα 7. ισότητα, συμφωνία 8. όσα δηλώνουν «αρμόζει» ή «ταιριάζει» 9. επίθετα με τις προθέσεις ἐν, σύν 	
Αιτιατική	<p>β. αναφοράς</p> <p>Δηλώνει το μέρος ή την ιδιότητα. Εξαρτάται από επίθετα, όπως: ἀσθενής, δεινός, καλός, ικανός, ισχυρός, φοβερός, ταχύς κ.ά.</p>	<p>Δεινὸς τῷ λόγῳ (ικανός ως προς τη ρητορική)</p> <p>Φοβερός τῇ δυνάμει (φοβερός ως προς τη δύναμη)</p>
	<p>αναφοράς (ή του κατά τι)</p> <p>Δηλώνει αναφορά και μεταφράζεται «ως προς». Συχνές αιτιατικές της αναφοράς είναι οι λέξεις: τὸν ἀριθμόν, τὸ βάθος, τὸ μέγεθος, τὸ μήκος, τὸ πλήθος κ.ά.</p>	<p>Ὁ ποταμὸς ἦν τὸ εὖρος τεσσάρων πλέθρων (ο ποταμός ήταν ως προς το πλάτος τέσσερα πλέθρα)</p> <p>Ἀγαθὸς τὰ πολεμικά (ανδρείος ως προς τον πόλεμο)</p> <p>Ἑξακόσιοι τὸν ἀριθμὸ (εξακόσιοι στον αριθμό)</p>

**ΟΙ ΠΛΑΤΕΙΣ ΠΤΩΣΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ,
ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΟΡΙΩΝ**

	ΘΕΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Γενική (με επιρρήματα)	α) διαιρετική • με τοπικό επίρρημα • με χρονικό επίρρημα • με ποσοτικό επίρρημα	Πανταχοῦ τῆς πόλεως (σε όλα τα σημεία της πόλης) Πότε τῆς νυκτός; (σε ποια ώρα της νύχτας;) Τρεῖς τῆς ἡμέρας (τρεις φορές την ημέρα)
	β) της αναφοράς	Πῶς ἔχεις τῆς γνώμης; (ποια γνώμη έχεις;)
	γ) της αξίας	Ἀνταξίως τοῦ ὀνόματος (αντάξια του ονόματος)
	δ) αντικειμενική	Ἀφειδῶς κόπων (χωρίς να υπολογίζει τους κόπους)
	ε) συγκριτική	Τιμᾶσθε διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων (λαμβάνετε τιμές διαφορετικά από τους άλλους ανθρώπους)
	στ) της αφετηρίας, του χωρισμού	Ἐγγύς τῆς νήσου (κοντά στο νησί)
	ζ) (με επιφωνήματα) γενική της αιτίας	Φεῦ τῆς κακίας (τι κακία!)
Δοτική	α) αντικειμενική	Ἄμᾶ ἔω οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγοντο πελάγιοι (καθώς ξημέρωνε οἱ Ἀθηναῖοι ανοίγονταν με τα πλοία στο πέλαγος)
	β) της αναφοράς	Οὕτως ἔχει ταῦτα τῇ πολεμικῇ τέχνῃ (έτσι έχουν αυτά ως προς την πολεμική τέχνη)
	γ) του ποσού (του μέτρου ή της διαφοράς)	Ὅσω μακρότερα (όσο πιο μακριά)
Αιτιατική	Προσδιορίζει: α) με τα ομοτικά μόρια νή, μά → σχηματίζονται εμπρόθετοι προσδιορισμοί που δηλώνουν επίκληση	Οὐκ οἶδα μὰ Δία ἔγωγε (δεν γνωρίζω, μα τον Δία, εγώ βέβαια)
	β) τροπικά επιρρήματα που εκφέρονται με το ρήμα ἔχω → αιτιατική της αναφοράς	Αεὶ γὰρ ἔστι τοῖς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς εὖ ἔχουσιν ἔγγύς εἶναι τοῦ εὐτυχῆσαι (γιατί αυτοί που έχουν ωραία σώματα και ψυχές, είναι κοντά στην ευτυχία)